

Załącznik Nr 14 - Diagnoza dotycząca zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w województwie łódzkim

Diagnoza dotycząca zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w województwie łódzkim - marzec 2017 r.

Celem niniejszego dokumentu jest analiza w układzie przestrzennym i czasowym zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 w regionie łódzkim. **Wnioski z przeprowadzonej analizy mogą stanowić podstawę do ukierunkowania interwencji podejmowanych w ramach projektów realizowanych w oparciu o Działanie X.1 „Powrót na rynek pracy osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3” RPO WŁ 2014-2020.** Ponadto przedmiotowa analiza ma na celu zapewnienie jednolitego podejścia do działań w ramach priorytetu inwestycyjnego 8iv.

Opieka nad dziećmi do lat 3 w dokumentach strategicznych i polskim prawie

Aktywizacja zawodowa pracowników, poprzez umożliwienie im godzenia życia zawodowego i prywatnego, jest postrzegana jako jeden z ważniejszych priorytetów polityk rozwojowych na szczeblu regionalnym (**Działanie X.1 „Powrót na rynek pracy osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3” RPO WŁ**), krajowym (w szczególności cel I.4 „Rozwój Kapitału Ludzkiego” w *Strategii Rozwoju Kraju 2020*) oraz europejskim (priorytet „Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną w strategii „Europa 2020”).

Założenia polityki opieki nad dziećmi do lat 3 zapisane są w **Ustawie o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3** z dnia 4 lutego 2011 r. z późn. zm. W jej myśl, opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 może być organizowana w formie żłobka lub klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianie.

Miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 w województwie łódzkim

Z danych udostępnionych przez Urząd Wojewódzki w Łodzi¹ wynika, że w regionie znajdują się 93 żłobki, 35 klubów dziecięcych i 23 dziennych opiekunów (dane na 31 grudnia 2016 r.). Oferują one łącznie 5 196 miejsc opieki (z czego 4 489 – w żłobkach, a 592 – w klubach dziecięcych), z których korzysta 5 090 dzieci (por. tab. 1). Według wcześniejszej *Diagnozy*, na dzień 30 czerwca 2016 r. w regionie istniało 135 placówek, oferujących 4 801 miejsc, z których korzystało 4 719 dzieci. Dane

¹ Urząd Wojewódzki w Łodzi, Dane ze sprawozdania OP-3, udostępnione 6 marca 2017 r. Urząd Wojewódzki na koniec każdego półrocza przygotowuje sprawozdanie z wykonania zadań z zakresu opieki nad dziećmi do lat 3 i przesyła je do Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej. Sprawozdanie zbiorcze (OP-3) powstaje w oparciu o sprawozdania przesłane przez gminy na podstawie danych uzyskanych od placówek opieki nad dziećmi do lat 3.

wskazują zatem na postępujący stopniowo proces „użłobkowania” regionu, ale zarazem nadal na ogromne potrzeby w tym zakresie. Na dzień 31 grudnia 2016 r. **146 gmin nie posiadało żadnej placówki opieki nad dziećmi**. Rok wcześniej liczba ta wynosiła 149.

Tab.1. Liczba placówek, miejsc opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3, dzieci przebywających w placówkach w województwie łódzkim w 2016 r. (dane Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi na koniec okresu sprawozdawczego, tj. na 31.12.2016)

	Liczba placówek	Liczba miejsc	Liczba dzieci objętych opieką
Żłobki	93	4 489	4480
Kluby dziecięce	35	592	610
Dzienni opiekunowie	23	115*	0
Ogółem	151	5 196	5 090

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi

*Przyjęto, że pod opieką dziennego opiekuna zgodnie z Ustawą o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 może przebywać maksymalnie 5 dzieci, stąd liczba miejsc 115.

Według sprawozdań gmin, na koniec 2016 roku istniały znaczące niezaspokojone potrzeby w zakresie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. W żłobkach brakowało 1379 miejsc, z czego 550 to liczba dzieci umieszczonych na listach rezerwowych, głównie w miastach Aglomeracji Łódzkiej.

Liczba dzieci w wieku do lat 3 w województwie łódzkim

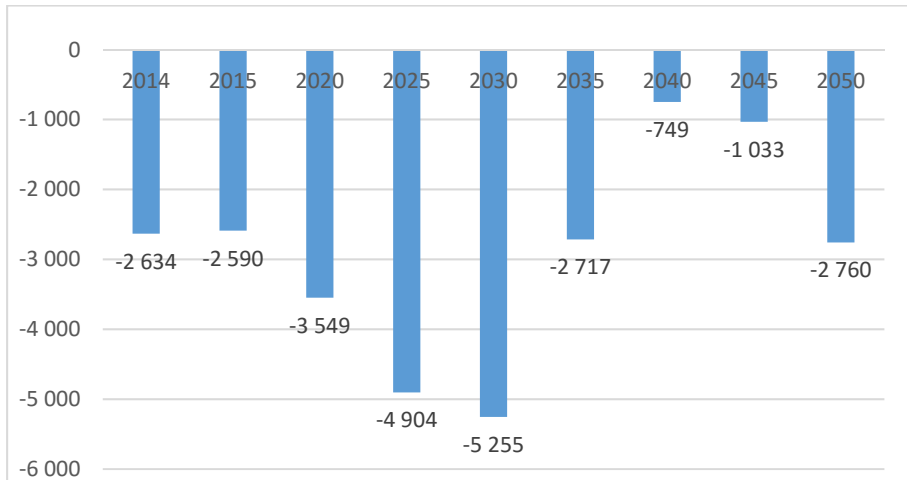
Według danych GUS w 2015 r. w województwie łódzkim zamieszkiwało 66 505 dzieci w wieku do lat 3 (por. wykres 1), z czego 64% w mieście. Z prognoz demograficznych GUS wynika jednak, że liczba dzieci w wieku żłobkowym (0-2 lata) w województwie łódzkim będzie maleć (por. wykres 1). Jest to efektem niekorzystnej sytuacji demograficznej regionu². Województwo łódzkie notuje jedno z najniższych przyrostów naturalnych w skali kraju, w rezultacie czego liczba mieszkańców systematycznie maleje³. Jest to wynikiem długotrwałego spadku liczby urodzeń i niskiego natężenia urodzeń, co oznacza, że w wiek prokreacji wchodzi coraz mniej liczne roczniki.

² Zob. także Łódzkie Biuro Planowania Przestrzennego, *Roczny raport z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*, grudzień 2013, s. 16 i nast.

³ Urząd Statystyczny w Łodzi, *Ludność, ruch naturalny, migracje w województwie łódzkim w 2015 r.*, Łódź, 2016.

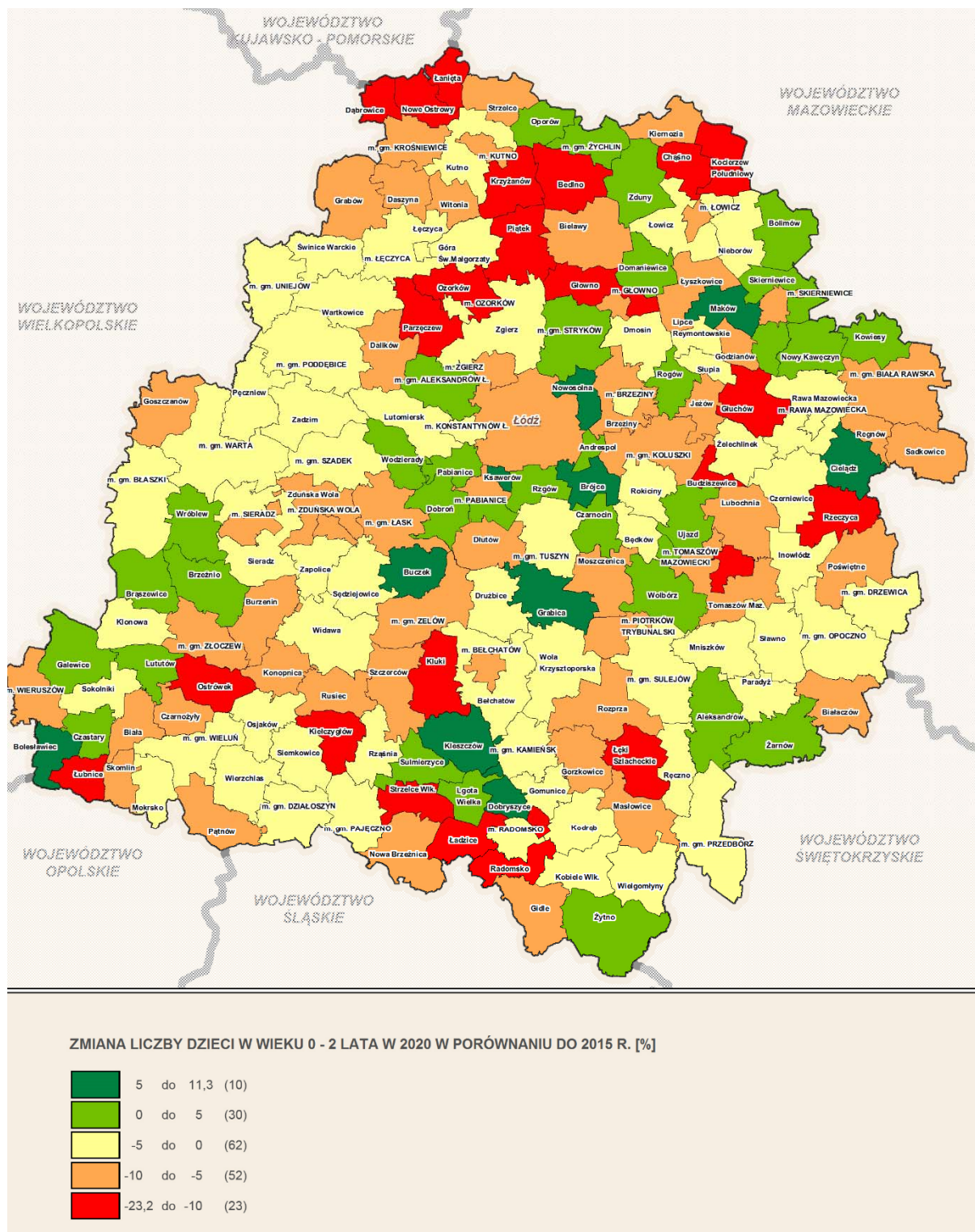
Wykres 1. Zmiana stanów dzieci w wieku 0-2 lata w latach 2014-2050 w województwie łódzkim.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS, *Prognoza ludności na lata 2014-2050*, Warszawa 2014.

Mapa 1 pokazuje procentową zmianę liczby dzieci w wieku żłobkowym na poziomie gmin na przestrzeni lat 2015-2020. Jej analiza pozwala stwierdzić, że w większości gmin województwa łódzkiego liczba dzieci w wieku 0-2 lata w badanym okresie spadnie, choć nie sposób doszukać się żadnych prawidłowości w ujęciu przestrzennym. **W skali całego regionu przewiduje się, iż do końca 2020 r. (w porównaniu z 2015 r.) liczba dzieci w wieku 0-2 lata zmaleje o ponad 3,5 tys.**

Mapa 1. Procentowa zmiana liczby dzieci w wieku 0-2 lat w 2020 r. w porównaniu do 2015 r.

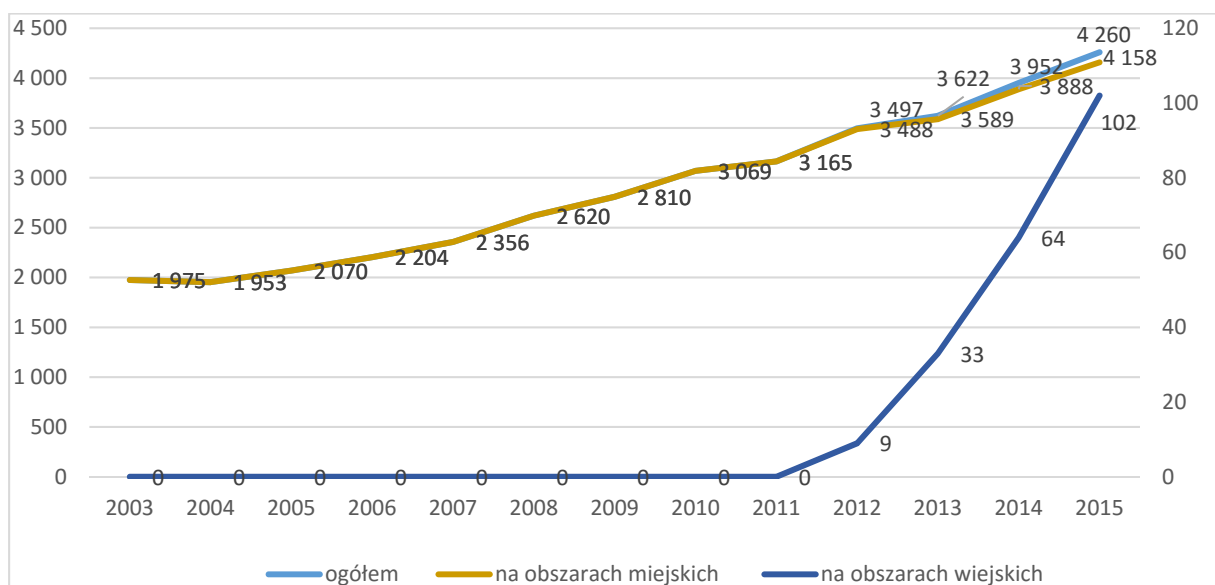

Źródło: Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego, dane przekazane 03.12.2016.

Liczba dzieci objęta opieką żłobkową

Według danych GUS, 2015 r. w regionie łódzkim dzienną opieką instytucjonalną objętych było 4 260 dzieci, z czego 4158 w mieście, a zaledwie 102 osoby na wsi (dane na 31 XII). Biorąc pod uwagę fakt, że obszary wiejskie zamieszkuje 36% najmłodszych mieszkańców naszego regionu, a tylko 2,4% z nich korzysta z różnych form opieki można stwierdzić, że na obszarach wiejskich istnieje poważny deficyt bazy infrastrukturalnej lub/i brak zainteresowania rodziców/opiekunów kierowaniem dzieci do żłobków. Zauważyć także należy, że liczba dzieci korzystających z opieki żłobkowej w województwie łódzkim systematycznie rośnie (por. wykres 2).

Wykres 2. Liczba dzieci objętych opieką żłobkową w województwie łódzkim w podziale na tereny miejskie i wiejskie w latach 2003-2015

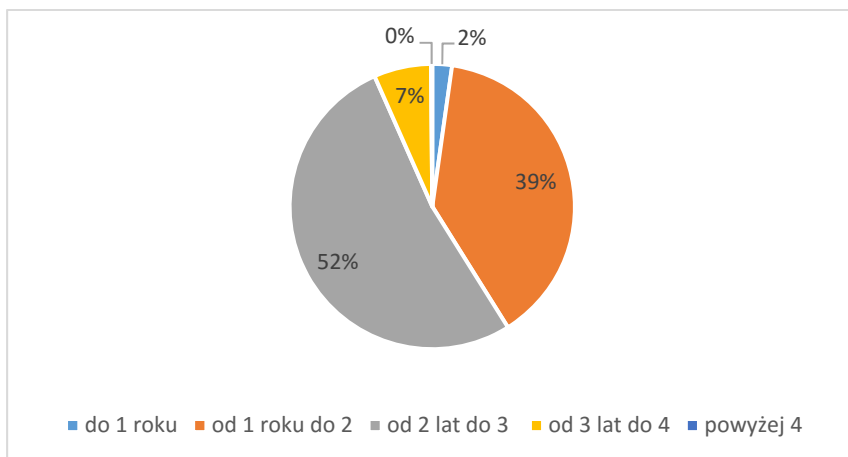

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Według danych GUS odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach⁴ w 2015 r. kształtował się na poziomie zaledwie 6,4% (por. wykres 4). Można powiedzieć, że na 1 000 dzieci w wieku do 3 lat jedynie 64 korzystało z opieki żłobkowej. Ponad połowa z nich to dzieci w wieku 2 lat (por. wykres 3). Dane za rok 2016 r. (sporządzone w oparciu o sprawozdania OP-3, uzyskane z Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi) wskazują, że odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach wzrósł i wyniósł 7,7%. Oznacza to, że **na 1000 dzieci w wieku do 3 lat w 2016 r. 77 korzystało z opieki żłobkowej.**

⁴ Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach to stosunek liczby wszystkich dzieci objętych instytucjonalnymi formami opieki dziennej do liczby dzieci w grupie wieku do 3 lat.

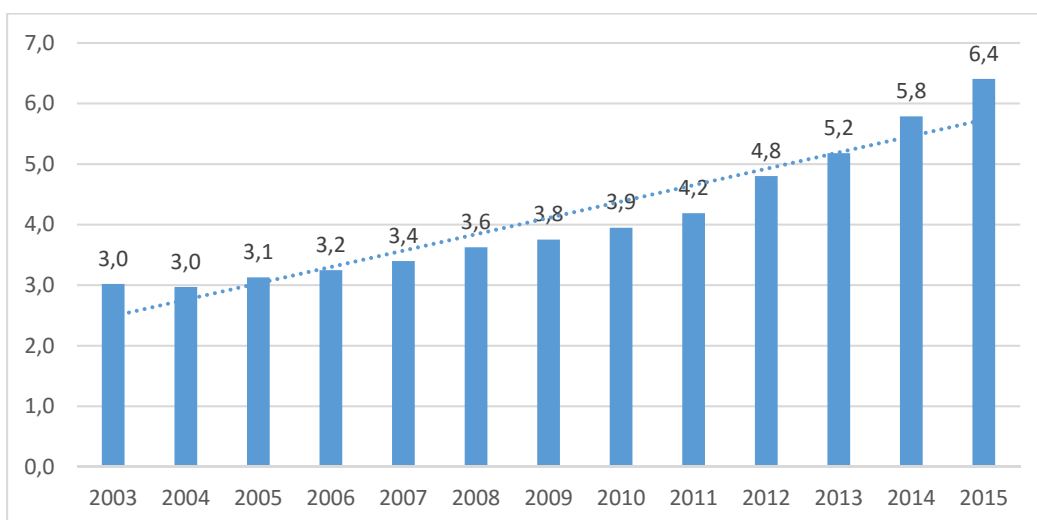
Wykres 3. Struktura wiekowa dzieci objętych formami opieki zinstytucjonalizowanej w województwie łódzkim w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Dane w rozbiciu na powiaty przedstawia wykres 5. Wynika z niego, że **najwyższy odsetek dzieci** korzystających z różnych form dziennej opieki instytucjonalnej **występuje** w powiecie **miasto Skierniewice – 19,0%** i **miasto Łódź – 15,4%**, zaś najniższy – **w powiecie brzezińskim (0%) i wieruszowskim (0%)**. Tabela 2 przedstawia dane na poziomie gmin. Największy odsetek dzieci objętych korzystających z dziennej opieki instytucjonalnej występuje w gminie Kielczygłów (20,8%) i miasto Skierniewice (19,0%).

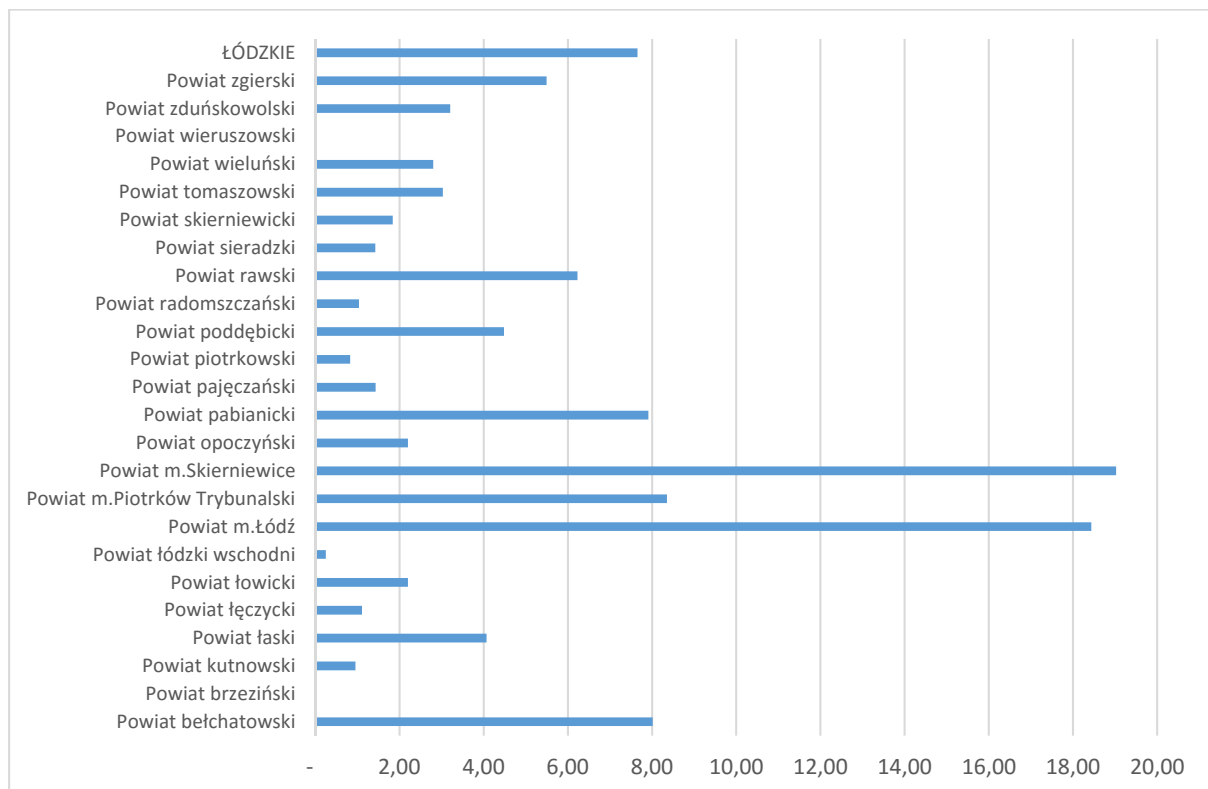
Wykres 4. Odsetek dzieci objętych opieką żłobkową w województwie łódzkim w okresie 2003-2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Powyższe dane ukazują dystans dzielący region łódzki i Polskę od standardów europejskich. Już w 2002 r. na szczycie Rady Europejskiej w Barcelonie przyjęto długofalowy cel objęcia 33% dzieci w wieku do lat 3 opieką żłobkową do 2010 r.⁵ Niektóre kraje UE zrealizowały powyższy cel z nadwyżką. W Danii 69% dzieci korzysta z opieki żłobkowej w wymiarze ponad 30 godzin tygodniowo. W Szwecji i Holandii – ponad połowa najmłodszych dzieci korzysta z opieki instytucjonalnej⁶.

Wykres 5. Odsetek dzieci objętych opieką żłobkową w powiatach województwa łódzkiego w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi udostępnionych udostępnione 6 marca 2017 r.

⁵ European Council, *Presidency Conclusions*, 15-16 March 2002, s. 13.

⁶ Education, *Audiovisual and Culture Executive Agency, Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe*, 2014th Edition, s. 66.

Znaczenie interwencji podejmowanych w ramach Działania X.1 „Powrót na rynek pracy osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3” RPO WŁ 2014-2020 dla upowszechnienia opieki żłobkowej

W latach 2015-2016 przeprowadzono 3 konkursy w ramach działania X.1 „Powrót na rynek pracy osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3”⁷. Wśród wnioskodawców zdecydowanie przeważały podmioty prywatne, a rzadziej występowały jednostki samorządu terytorialnego. W ich wyniku utworzono lub planowane jest utworzenie aż 1131 instytucjonalnych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w formie żłobków i klubów dziecięcych (22 żłobki, 22 kluby dziecięce). 4 gminy wystąpiły o stworzenie 18 stanowisk opiekunów dziennych. Miejsca te stanowią 1/5 miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, a zatem Europejski Fundusz Społeczny wydatnie przyczynia się do rozwoju infrastruktury społecznej w regionie w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3, choć jest to niejako „produkt uboczny” aktywizacji zawodowej rodziców, będącej celem działania X.1.

Analiza przestrzenna wskazuje, że projekty związane z utworzeniem nowych miejsc opieki nad małymi dziećmi z Działania X.1. RPO WŁ koncentrują się w miastach: Piotrków Trybunalski, Łódź, Zgierz, Pabianice, Radomsko i sąsiadujących z nimi gminach. Całe obszary województwa, szczególnie typowo rolnicze gminy wiejskie, pozostają jednak nadal „białymi plamami”.

Wnioski

1. Liczba placówek i miejsc oferujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3 systematycznie rośnie, przy znaczącym udziale funduszy europejskich, jednakże zapewnia opiekę zaledwie dla 7,7% dzieci.
2. Pomimo przewidywanego spadku liczby dzieci (o ponad 3,5 tys.) do 2020 r., liczba miejsc w żłobkach jest niewystarczająca w stosunku do liczby dzieci, na co mogą wskazywać dane dotyczące niezaspokojonego zapotrzebowania na miejsca opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 i plany inwestycyjne jednostek samorządu terytorialnego w tym zakresie.
3. Poziom „użłobkowania” regionu łódzkiego nie odbiega od średniej krajowej, natomiast odsetek dzieci objętych różnymi formami opieki instytucjonalnej w województwie i w kraju jest znacząco niższy niż w innych krajach UE.
4. Występuje duża rozbieżność pomiędzy obszarami wiejskimi a miejskimi w zakresie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Na obszarach wiejskich, zaledwie nieco powyżej 2% dzieci do lat 3 objęta jest opieką żłobkową. Wynikać to może ze słabo rozwiniętej infrastruktury. W tym kontekście, niepokój może budzić niewielkie zainteresowanie podmiotów prywatnych i publicznych zlokalizowanych na obszarach wiejskich aplikowaniem o fundusze europejskie przeznaczone na tworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3. Może ono wynikać z obaw

⁷ Były to konkursy o numerach RPLD.10.01.00-IZ.00-10-001/15, RPLD.10.01.00-IZ.00-10-001/16, RPLD.10.01.00-IZ.00-10-002/16.

o możliwość utrzymania placówki po zakończeniu finansowania z funduszy unijnych przez co najmniej 2 lata, co w kontekście sytuacji demograficznej może stanowić wyzwanie – małe gminy wiejskie w województwie charakteryzuje populacja dzieci w wieku 0-2 lata na poziomie kilkudziesięciu osób.

Tab. 2. Dzieci objęte opieką w żłobkach (dane na dzień 31 grudnia 2015 r.)

miasto/ gmina	dzieci w wieku do 3 lat ogółem	dzieci objęte opieką w żłobkach	odsetek dzieci objętych opieką instytucjonalną
	[osoba]	[osoba]	[%]
Aleksandrów	133	0	0,0
Aleksandrów Łódzki	838	43	7,7
Andrespol	405	0	0,0
Bedlno	117	0	0,0
Bełchatów	314	0	0,0
Bełchatów - miasto	1 846	200	10,8
Będków	96	0	0,0
Biała	152	0	0,0
Biała Rawska	322	0	0,0
Białaczów	147	0	0,0
Bielawy	140	0	0,0
Błaszki	421	0	0,0
Bolesławiec	116	0	0,0
Bolimów	116	0	0,0
Brąszewice	166	0	0,0
Brójce	208	0	0,0
Brzeziny	166	0	0,0
Brzeziny - miasto	327	0	0,0
Brzeźnio	199	0	0,0
Buczek	183	0	0,0
Budziszewice	63	0	0,0
Burzenin	133	0	0,0
Chąśno	70	0	0,0
Cielądz	131	0	0,0
Czarnocin	138	0	0,0
Czarnożyły	115	0	0,0
Czastary	133	0	0,0
Czerniewice	175	0	0,0
Dalików	94	0	0,0
Daszyna	117	0	0,0
Dąbrowice	45	0	0,0

Dłutów	120	0	0,0
Dmosin	110	0	0,0
Dobroń	205	0	0,0
Dobryczyce	119	0	0,0
Domaniewice	152	0	0,0
Drużbice	156	0	0,0
Drzewica	290	0	0,0
Działoszyn	349	0	0,0
Galewice	186	0	0,0
Gidle	126	0	0,0
Głowno	138	0	0,0
Głowno - miasto	346	16	4,6
Głuchów	178	14	7,9
Godzianów	80	0	0,0
Gomunice	149	0	0,0
Gorzkowice	252	0	0,0
Goszczanów	157	0	0,0
Góra Świętej Małgorzaty	129	0	0,0
Grabica	224	0	0,0
Grabów	158	0	0,0
Inowłódz	103	0	0,0
Jeżów	86	0	0,0
Kamieńsk	148	0	0,0
Kielczygłów	95	18	18,9
Kiemozia	88	0	0,0
Kleszczów	234	0	0,0
Klonowa	99	0	0,0
Kluki	113	0	0,0
Kobiele Wielkie	129	0	0,0
Kocierzew Południowy	125	0	0,0
Kodrąb	126	0	0,0
Koluszki	638	0	0,0
Konopnica	89	0	0,0
Konstantynów Łódzki	451	24	5,3
Kowiesy	82	0	0,0
Krośniewice	219	0	0,0
Krzyżanów	103	0	0,0
Ksawerów	207	0	0,0
Kutno	234	0	0,0
Kutno - miasto	1 124	34	3,0
Lgota Wielka	131	0	0,0
Lipce Reymontowskie	109	0	0,0
Lubochnia	236	0	0,0
Lutomiersk	217	15	6,9
Lututów	134	0	0,0

Ładzice	119	0	0,0
Łanięta	72	0	0,0
Łask	703	51	11,5
Łęczyca	250	0	0,0
Łęczyca - miasto	389	15	3,9
Łęki Szlacheckie	78	0	0,0
Łowicz	218	0	0,0
Łowicz - miasto	762	24	3,1
Łódź - miasto	17 122	2 633	15,4
Łubnice	106	0	0,0
Łyszkowice	192	0	0,0
Maków	196	0	0,0
Masłowice	105	0	0,0
Mniszków	139	0	0,0
Mokrsko	175	0	0,0
Moszczenica	356	0	0,0
Nieborów	290	0	0,0
Nowa Brzeźnica	106	0	0,0
Nowe Ostrowy	73	0	0,0
Nowosolna	117	0	0,0
Nowy Kawęczyn	99	0	0,0
Opczno	981	33	5,9
Oporów	97	0	0,0
Osjaków	141	0	0,0
Ostrówek	106	0	0,0
Ozorków	179	0	0,0
Ozorków - miasto	532	60	11,3
Pabianice	213	0	0,0
Pabianice - miasto	1 692	207	12,2
Pajęczno	322	0	0,0
Paradyż	151	0	0,0
Parzęczew	132	0	0,0
Pątnów	199	0	0,0
Pęczniew	108	0	0,0
Piątek	151	0	0,0
Piotrków Trybunalski	2 078	119	5,7
Poddębice	420	16	7,7
Poświętne	90	0	0,0
Przedbórz	184	0	0,0
Radomsko	121	0	0,0
Radomsko - miasto	1 132	29	2,6
Rawa Mazowiecka	240	0	0,0
Rawa Mazowiecka - miasto	539	90	16,7
Regnów	57	0	0,0
Ręczno	99	0	0,0

Rogów	143	0	0,0
Rokiciny	159	0	0,0
Rozprza	364	0	0,0
Rusiec	163	0	0,0
Rząśnia	139	0	0,0
Rzeczyca	127	0	0,0
Rzgów	288	5	2,5
Sadkowice	168	0	0,0
Sędziejowice	188	0	0,0
Siemkowice	161	0	0,0
Sieradz	290	0	0,0
Sieradz - miasto	1 114	51	4,6
Skierniewice	212	0	0,0
Skierniewice - miasto	1 468	202	13,8
Skomlin	96	0	0,0
Sławno	242	0	0,0
Słupia	92	0	0,0
Sokolniki	126	0	0,0
Stryków	380	20	17,7
Strzelce	106	0	0,0
Strzelce Wielkie	98	0	0,0
Sulejów	448	0	0,0
Sulmierzyce	118	0	0,0
Szadek	206	0	0,0
Szczerców	224	0	0,0
Świnice Warckie	99	0	0,0
Tomaszów Mazowiecki	284	0	0,0
Tomaszów Mazowiecki - miasto	1 646	92	5,6
Tuszyn	340	0	0,0
Ujazd	262	0	0,0
Uniejów	180	0	0,0
Warta	368	0	0,0
Wartkowice	171	12	7,0
Widawa	180	0	0,0
Wielgomłyn	135	0	0,0
Wieluń	867	84	14,5
Wieruszów	392	0	0,0
Wierzchlas	191	0	0,0
Witonia	69	0	0,0
Wodzierady	82	0	0,0
Wola Krzysztoporska	362	0	0,0
Wolbórz	243	0	0,0
Wróblew	180	0	0,0
Zadzim	143	0	0,0
Zapolice	137	0	0,0

Zduny	172	0	0,0
Zduńska Wola	315	0	0,0
Zduńska Wola - miasto	1 164	57	4,9
Zelów	458	0	0,0
Zgierz	323	0	0,0
Zgierz - miasto	1 487	96	6,5
Złoczew	211	0	0,0
Żarnów	175	0	0,0
Żelechlinek	116	0	0,0
Żychlin	415	0	0,0
Żytno	124	0	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS BDL